

Riksbankens Företagsundersökning

JANUARI 2013

■ Riksbankens företagsundersökning i januari 2013

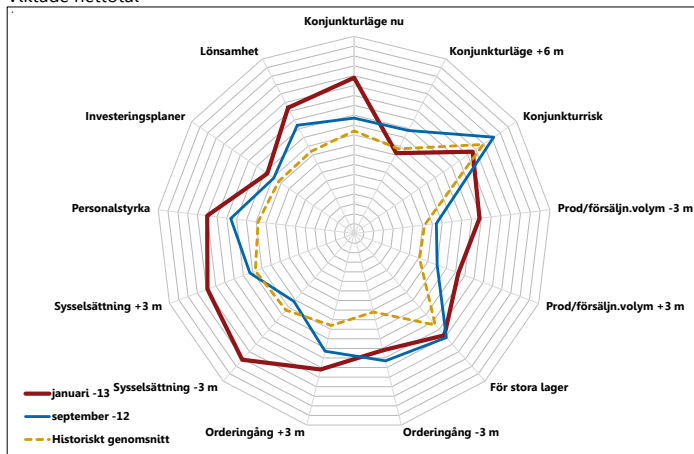
INGEN SNAR FÖRBÄTTRING AV KONJUNKTUREN

Riksbankens företagsundersökning i januari¹ visar att konjunkturen har försämrats sedan föregående undersökning i september. Företagens bedömning av produktion, orderingång och lönsamhet tyder på en fortsatt svag konjunkturutveckling. För industriföretagen fortsätter efterfrågan att minska och omvärldsutvecklingen är osäker medan läget inom handeln är stabilare. Det finns förhoppningar om en förbättring av konjunkturen framemot sommaren men konkreta tecken på en uppgång saknas idag. Den starka svenska kronan fortsätter att hålla ned priserna för exportföretagen, vilket pressar lönsamheten. Inom handeln väntas stigande inköpskostnader medföra successivt något högre försäljningspriser under året.

Enligt företagen är utvecklingen fortsatt svag och sämre än i september, vilket framgår av diagram 1. Svaren på frågorna om

Diagram 1. Svarsmönstret

Viktade nettotal

Anm. Svaren på frågorna är utplacerade längs en "eker" i diagrammet och ett nettotal längre från mitten innebär en försämring. De historiska genomsnitten är beräknade för de perioder som respektive fråga har ställts.

¹ Denna rapport redovisar resultatet av de intervjuer som huvudsakligen gjordes 7/1-18/1 2013. Antalet anställda i Sverige hos de 25 intervjuade företagen var cirka 210 000. De företag som intervjuas i företagsundersökningen är huvudsakligen storföretag och internationella koncerner men fokus ligger på den svenska delen av verksamheten. Diagrammens nettotal är saldot mellan positiva och negativa svar. Svaren viktas baserat på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Frågorna publicerades i oktober 2012 och är tillgängliga på Riksbankens hemsida: http://www.riksbank.se/Documents/Rapporter/POV/2012/rap_pov_artikel_3_121017_sve.pdf

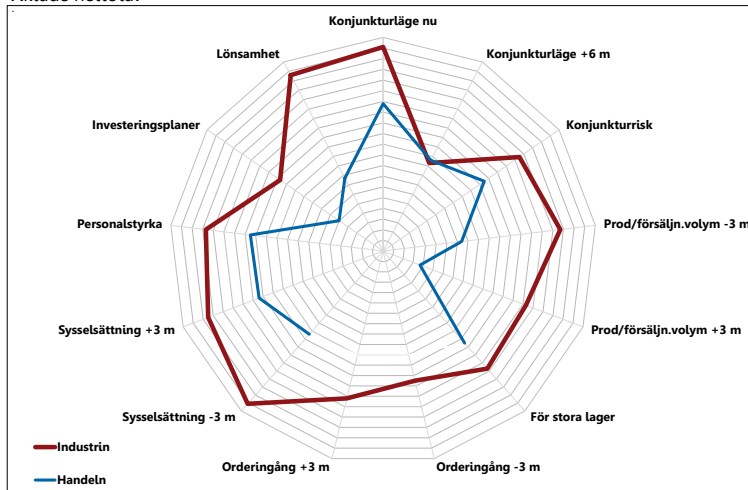
konjunkturläget idag, lönsamheten, sysselsättningen, produktionen /försäljningen och orderingsgången visar pessimism.

SVAGT FÖR INDUSTRIEN MEN HANDELN STABILARE

Försämringen sedan september 2012 avser främst industrin medan situationen för handeln är relativt oförändrad. Skillnaderna mellan industrin och handeln är stora, se diagram 2. För exportföretagen finns det få tecken på att efterfrågan ska ta fart och förväntningarna är låga inför det kommande året. Ett företag uttryckte det som "I min värld är 2013 redan rökt". Men trots pessimismen är stämningensläget totalt sett inte lika dåligt som under krisåren 2008-2009.

Handelns försäljning har stärkts av ett gynnsamt väder och en julhandel på tidigare års nivå. Samtidigt beskriver handelsföretagen konsumenterna som oroliga och avvaktande. En risk flera företag tar upp är att detta lätt kan leda till en minskad försäljning av sällanköpsvaror.

Diagram 2. Svarmönster för tillverkningsindustrin och handeln i januari
Viktade netttotal

Anm. Frågorna om orderingsgång ställs inte till företag inom handeln.

Bilden av en svag industrikonjunktur och relativt god inhemsk konsumtion förstärks av kommentarer från transportföretag. Åkare uppger att exporten till kontinenten minskar medan importen går bättre. "Det är svårt att få balans i flöden till och från Sverige".

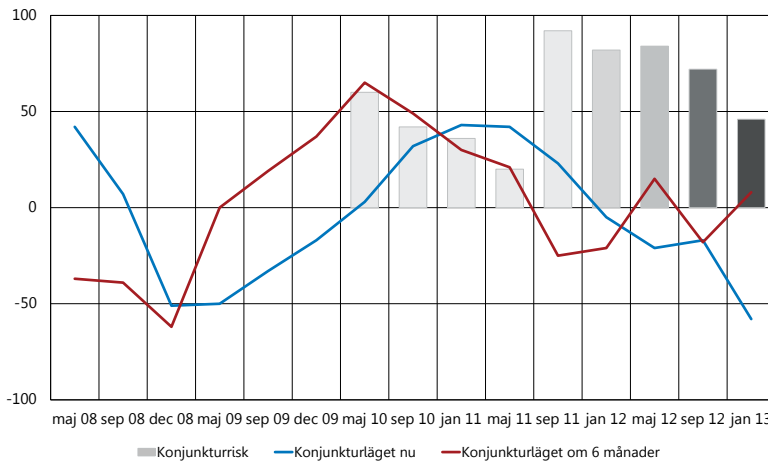
"DET KOMMER ATT TA LÅNG TID INNAN VI SER EN ÅTERHÄMTNING"

De främsta skälen till de försvagade konjunkturutsikterna är fortsatt vikande internationell efterfrågan och en stark krona. Ändå är

företagen nu mer optimistiska om den framtida konjunkturutvecklingen än de var i september, se diagram 3. Särskilt bygg- och detaljhandelsföretag uttrycker sig mer positivt om den framtida konjunkturutvecklingen medan tillverkningsindustrin har förhoppningar om, snarare än tilltro till, att konjunkturen ska bli bättre om ett halvår. Som ett företag uttryckte sig: "Just nu handlar det om att övervintra på bästa sätt utan att det också förstör vår framtid".

Företagen bedömer att riskerna från konjunkturutvecklingen har minskat något sedan undersökningarna i maj och september. Samtidigt nämner en del företag att konjunkturen är alltmer svårbedömd och att svängningarna nu är kraftigare. "Man vet snart inte vad som är normalt" var en av kommentarerna. Liksom i septemberundersökningen är det eurokrisen och omvärldsutvecklingen som utgör de största riskerna.

Diagram 3. Konjunkturläget och risker från konjunkturen
Viktade nettotal

Anm. Nettotalen visar saldot mellan andelen svar att konjunkturläget blir bra eller bättre respektive blir dåligt eller sämre. För frågan om konjunkturrisken visar nettotalet saldot mellan andelen svar som anser att konjunkturrisken är större respektive mindre än normalt. Staplarna i mörkare färgton avser de fyra senaste omgångarna.

"EUROPA ÄR MOTORN TILL ALLT ONT"

Produktionen har försvagats under hösten och vintern och det finns enligt företagen mycket lite som talar för att de kommande tre månaderna blir bättre, se diagram 4. Läget är särskilt ansträngt för exportindustrin. Den europeiska marknaden utvecklas svagt och det finns en tydlig skillnad mellan Syd- och Nordeuropa. De södra delarna dras med lägre efterfrågan och stor osäkerhet medan framför allt Tyskland går jämförelsevis bra. Ett företag beskriver den europeiska marknaden som "den sämsta på 20 år".

Flera företag framhåller Sydamerika som en exportmarknad med god efterfrågan. Företagen ser också en ljusning i USA. Ett företag menade att "En återhämtning i USA kan ju bli väldigt, väldigt stark". Flera nämner också att utsikterna i Kina är något bättre nu än i september.

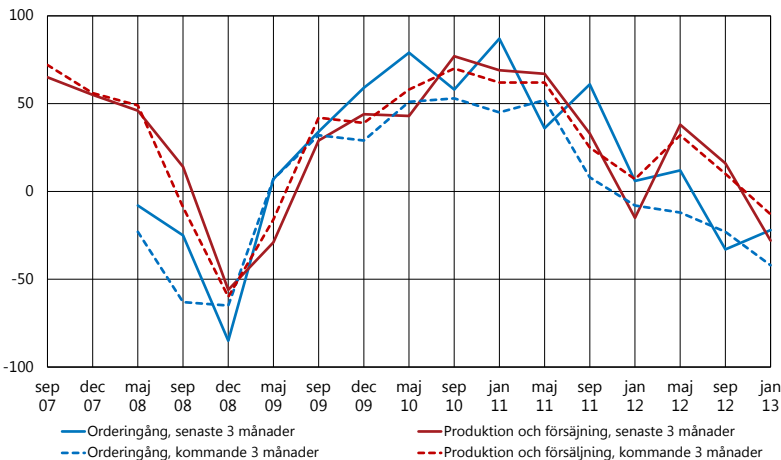
Orderingången för bygg- och industriföretagen är fortsatt svag och framöver finns det farhågor om att orderböckerna kan krympa, se diagram 4.

Byggföretagen dämpar den svaga utvecklingen något, vilket beror på äldre beställningar men också på en relativt stabil efterfrågan på anläggnings- och infrastrukturprojekt. Därtill har efterfrågan på kommersiella fastigheter varit bättre än väntat.

Bostadsbyggandet fortsätter att minska och kommer att vara fortsatt lågt under första halvåret 2013. Bostadsmarknaden är svagast i södra Sverige och är delvis påverkad av den svaga danska bomarknaden. De faktorer som sägs påverka efterfrågan på bostäder är bankernas hårdare krav på låntagarna, bolånetaket och de eventuella amorteringskrav som diskuteras. Företag i byggsektorn tror dock att det finns en stark underliggande efterfrågan på nya bostäder. Som ett företag beskrev utvecklingen för bostadsbyggandet: "Under andra halvåret eller framåt sommaren kommer det att ta fart".

Diagram 4. Produktion/försäljning och orderingång

Viktade netttotal

Anm. Frågorna avser företagens bedömning av produktion/försäljning respektive orderingång de senaste tre månaderna och de kommande tre månaderna, jämfört med föregående tremånadersperiod. Nettototalen är saldon mellan andelen svar att produktion/försäljning respektive orderingång har ökat/minskat eller förväntas öka/förväntas minska. Frågorna om orderingång ställs endast till bygg- och industriföretag.

Allteftersom efterfrågan har fortsatt att falla under hösten och vintern har företagen ställt om och dragit ner produktionen. Den förefaller dock inte ha minskat i samma takt som efterfrågan varför

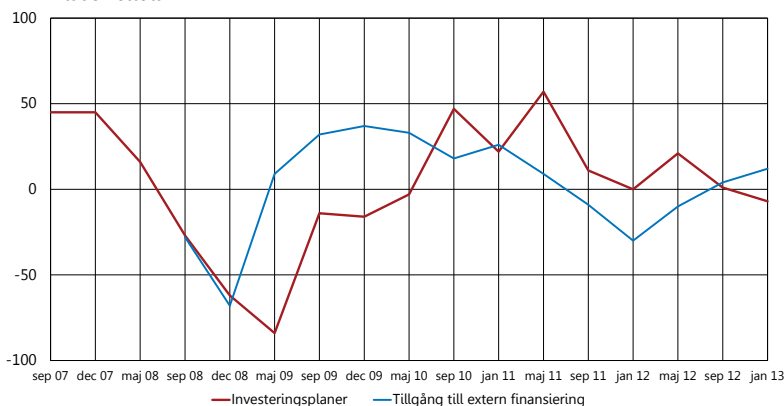
lagren fortsatt är för stora. Främst industriföretagen arbetar med att minska lagren.

Sedan föregående undersökning i september har storföretagens tillgång till finansiering förbättrats något. Villkoren har blivit förmånligare både för banklån och för lån på marknaden, vilket gör att allt fler funderar på att ta nya lån. Flera kommentarer vittnar däremot om att mindre företag, både inhemska och utländska, har problem att finansiera sig. "Känslan är att bankerna minskar sin balansomslutning och blir mer selektiva".

Trots att tillgången till finansiering är förhållandevis god väntas investeringarna minska något framöver, se diagram 5. Flera företag fortsätter att göra investeringar som snabbt ger avkastning eller som ersätter försliten kapitalstock. Det blir däremot allt svårare att motivera investeringar som sträcker sig längre fram i tiden. Många företags investeringsplaner ligger tills vidare kvar men de kan komma att revideras snabbt om efterfrågan inte tar fart inom rimlig tid.

Diagram 5. Investeringsplaner och tillgång till extern finansiering

Viktade nettotal

Anm. Frågorna löd: Hur ser företagets investeringsplaner ut för de kommande sex månaderna jämfört med föregående halvår? och Hur har företagets tillgång till extern finansiering förändrats det senaste kvartalet? Nettotalen visar saldot mellan ökande och minskande respektive förbättrats och försämrats.

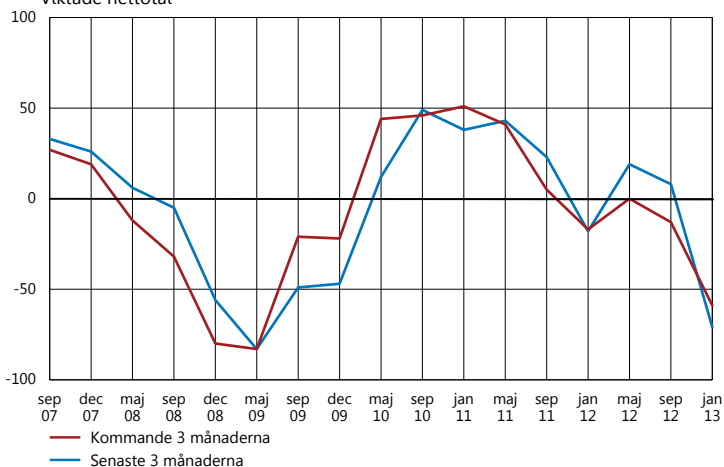
FÖR STOR PERSONALSTYRKA OCH FLEXIBILITETEN UTNYTTJAD

En stor andel av företagen uppger att de minskat sin personal de senaste månaderna och att denna minskning också kommer att fortsätta de närmaste månaderna, se diagram 6. De allra flesta industriföretag avser att dra ned antalet anställda ytterligare. Bland byggföretagen är planerna inte fullt så negativa och inom handeln planerar endast enstaka företag för neddragningar. Mycket få företag planerar emellertid för ökning av antalet anställda.

Åtskilliga av företagen uppger att personalstyrkan i förhållande till produktionen är för stor och många av dessa företag har också varslat

om uppsägning under hösten. Flera varsel avsåg större personalneddragningar som måste meddelas minst ett halvår innan personalen friställs. På en hel del företag pågår nu lokala förhandlingar om hur många av de varslade som ska lämna företagen. Även flera av de företag som inte har lagt varsel anser att personalstyrkan är för stor. Sannolikheten för ytterligare varsel under de närmaste månaderna bedöms likväl som liten.

Diagram 6. Sysselsättningen
Viktade netttotal

Anm. Frågan avser företagens bedömning av sysselsättningen de senaste och de kommande tre månaderna. Nettotalen är saldotal mellan andelen svar att sysselsättningen ökat/förväntas öka respektive minskat/förväntas minska.

Flera företag inom industrin uppger att möjligheterna att snabbt anpassa personalstyrkan till variationer i efterfrågan nu i det närmaste är uttömda. I vissa fall finns ingen inhyrd personal kvar från bemanningsföretag, "tidsbankarna" är maximalt utnyttjade och färre än tidigare arbetar via konsultuppdrag. Skulle efterfrågan falla ytterligare återstår för dessa företag att minska den fast anställda personalen. Samtidigt eftersträvar företagen ytterligare flexibilitet i personalstyrkan för att snabbt kunna anpassa produktionen när efterfrågan skiftar. Vissa företag planerar därför att framöver rekrytera via bemanningsföretag och minska andelen fast anställda.

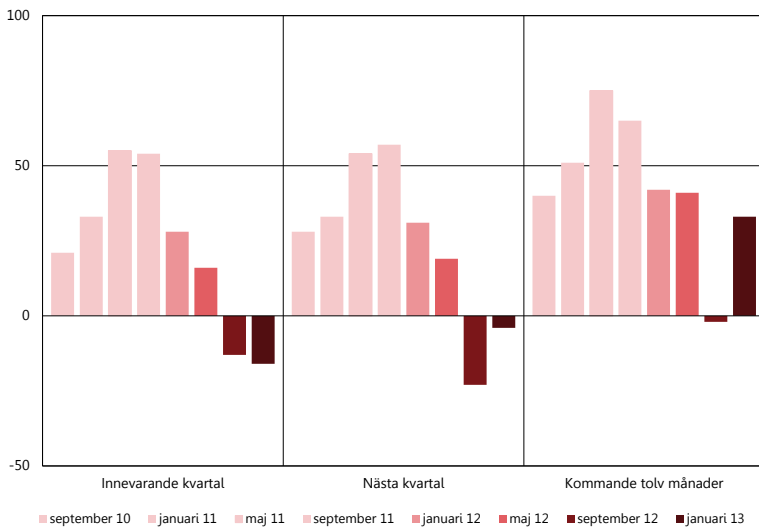
PRISERNA FORTSATT NEDPRESSADE FÖR INDUSTRIEN

På kort sikt består de låga priserna inom stora delar av ekonomin. Många företag talar om en hård prispress och somliga om prisrig. För de kommande tre månaderna är det ungefär lika många företag som räknar med fallande som med stigande priser och oftast är det endast små prisförändringar som betraktas som realistiska, se diagram 7.

Diagram 7. Prisförändringsplaner

Viktade nettotal

Anm. Staplarna visar nettoandelen företag som tänker höja/sänka sina priser under innevarande respektive nästa kvartal och under de kommande tolv månaderna. Staplarna som är i mörkare färgton avser de fyra senaste omgångarna.

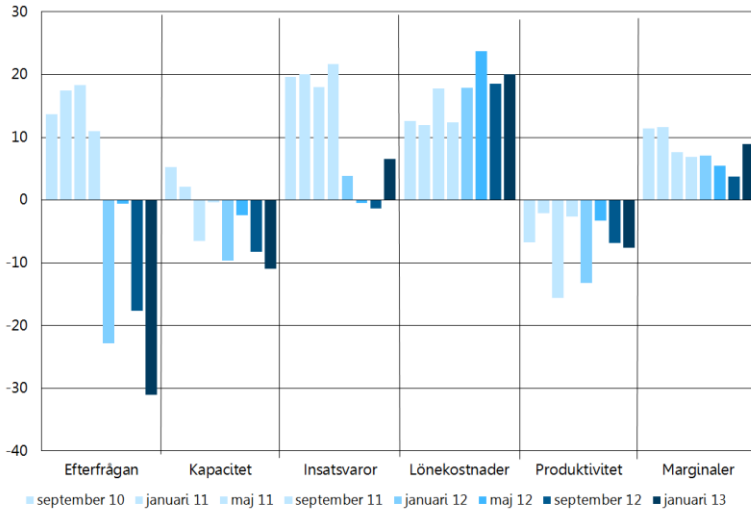
Inom industrin förväntar sig många företag prissänkningar, medan byggsektorn och handeln räknar med vissa prishöjningar också på kort sikt. Inom dagligvaruhandeln uppger flera företag att många av leverantörerna aviserat prishöjningar och att förhandlingarna om nya inköpspriser blir tuffa.

Förväntningarna om prisutvecklingen för de kommande tolv månaderna tyder på att det nu finns större hopp om prishöjningar än i september. Denna förändring från föregående undersökning gäller framförallt för industrin, men i många fall omges dessa förhoppningar med reservationer för hur efterfrågan utvecklas. Dagligvaruhandeln å andra sidan räknar med svagt stigande priser på tolv månaders sikt, även om prisökningstakten förväntas bli ungefär densamma som under senare år.

EN SVAG EFTERFRÅGAN HÄMMAR PRISUTVECKLINGEN

De faktorer som påverkar företagens prissättningsplaner under de kommande tolv månaderna framgår av diagram 8. Den svaga efterfrågan pressar priserna och det finns behov av att öka marginalerna, enligt företagen. Detta gäller särskilt för industrin. Företagens ambition är ofta att kompensera för stigande lönekostnader med en stark produktivitet utveckling, men för närvarande försvaras detta av att produktionen minskar.

Diagram 8. Orsaker till prissättningen kommande tolv månader
Viktade nettoandelar

Anm. Staplarna visar den relativa andelen (netto) för de olika faktorer som påverkar priserna uppåt eller nedåt på tolv månaders sikt. Staplarna i mörkare färgton avser de fyra senaste omgångarna.

Exportföretagen har ofta relativt små möjligheter att påverka marknadspriserna på grund av en hård internationell konkurrens och den starkare kronan medför att de egna marginalerna krymper. Även om kostnadsutvecklingen för importerade insatsvaror samtidigt dämpas är detta för många tillverkande företag inte en tillräcklig kompensation. För handeln är det stigande priser hos leverantörerna och ökande arbetskraftskostnader som förväntas få genomslag på försäljningspriserna.

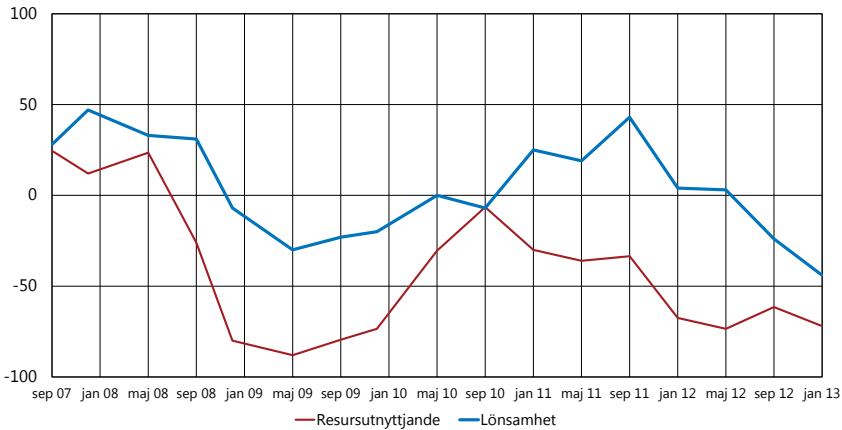
”MARGINALERNA SJUNKER OCH VOLYMERNA MINSKAR”

Liksom i den föregående undersökningen är lönsamhetsproblem och svårigheter att höja priserna stora bekymmer för företagen. Missnöjet med lönsamheten fortsatte att öka från september till januari, se diagram 9. Förändringen beror i allt väsentligt på att konjunkturläget för industrin har försämrats.

Den svaga efterfrågan tillsammans med stillastående eller fallande priser på vissa marknader krymper marginalerna för exportföretagen, vilket får återverkningar på lönsamheten. Lönsamheten för exportbranscherna pressas också av den starkare kronan, och många av dessa företag planerar eller genomför därför omfattande rationalisering och kostnadsbesparingar.

Diagram 9. Lönsamhetsbedömning och resursutnyttjande

Viktade nettotal

Anm. Företagen svarar på: Hur är lönsamheten för närvarande? Svartalalternativen är God/Tillfredställande/Dålig. Resursutnyttjandet baseras på två frågor. Industrin får frågan hur de kan hantera en oväntad ökning av efterfrågan. Övriga företag svarar på frågan om det råder brist på arbetskraft.

Den svaga efterfrågan återspeglas även i ett mycket lågt resursutnyttjande och generellt uppger företagen att det är lätt att få tag på personal.

Kommentarer från skogs- och stålindustrin tyder på att strukturella förändringar är allt mer nödvändiga. Förändringarna orsakas av en kombination av olika faktorer där sviktande internationell efterfrågan på vissa produkter och den inhemska kostnadsnivån är centrala. I en del fall medför detta diskussioner om nedläggningar och/eller förskjutningar av investeringar till utländska produktionsenheter.

Sveriges riksbank
103 37 Stockholm

Tel 08-787 00 00
Fax 08-21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se